

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2015:40

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Skärvsten, fossil åkermark och stensättningar i Edsberg

Schaktningsövervakning vid Edsberg 82:1 och 96:1, Edsberg socken,
Lekebergs kommun, Närke

Nina Balknäs

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2015:40
ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Skärvsten, fossil åkermark och stensättningar i Edsberg

Schaktningsövervakning vid Edsberg 82:1 och 96:1, Edsberg socken,
Lekebergs kommun, Närke

Nina Balknäs

Lst dnr 431-877-2015

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2015 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2015:40

Författare Nina Balknäs

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtorps Diverse

Omslagsfoto Högen Edsberg 82:1 sedd mot nordöst.
Foto av Nina Balknäs.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_150001

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte	7
Metod och genomförande.....	7
Resultat	7
Väster om gravhögen Edsberg 82:1	8
<i>Lagret A27</i>	8
I anslutning till stensättningen Edsberg 96:1.....	10
<i>Schaktningsövervakning</i>	10
<i>Inventering</i>	12
Tolkning	13
Anläggningar och fossil åkermark väster om gravhögen Edsberg 82:1	13
Gravläggningar och aktiviteter vid stensättningen Edsberg 96:1.....	14
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen.....	15
Referenser	16
Administrativa uppgifter	17
Bilagor.....	18
Bilaga 1. Schakttabell	
Bilaga 2. Anläggningstabell	
Bilaga 3. Vedartsanalys	
Bilaga 4. ¹⁴ C-analys	

Skärvsten, fossil åkermark och stensättningar i Edsberg

Figur 1. Karta över trakten kring Edsberg med de aktuella undersökningsplatserna markerade med en röd prick.

Sammanfattning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro har Arkeologgruppen AB genomfört en förundersökning i form av schaktningsövervakning i samband med kabeldragning vid två registrerade fornlämningar. Det rör sig om en gravhög; Edsberg 82:1 och en stensättning; Edsberg 96:1. Entreprenör var Eon elnät Sverige AB som också bekostar förundersökningen.

Arbetet vid gravhögen Edsberg 82:1 genomfördes den 2 juni 2015 och arbetet vid stensättningen Edsberg 96:1 genomfördes mellan den 22 och den 24 juni 2015.

Vid gravhögen grävdes ett 115 meter långt och 0,85 meter brett schakt. Sju anläggningar och ett äldre odlingslager mättes in och dokumenterades. Kol från en nedgrävning med skärvsten (A23) daterades till 2–125 e.Kr med 2 sigma.

Vid stensättningen Edsberg 96:1 grävdes två schakt om 20 respektive 57 meter. Schaktningen påbörjades från väster, men fick tidigt avbrytas då en tidigare okänd stensättning påträffades direkt väster om Edsberg 96:1, endast 10 meter in i schaktet. Efter samråd med Länsstyrelsen beslöts att kabeln skulle tryckas under den påträffade stensättningen och stensättningen Edsberg 96:1 vilka låg intill varann. Ett nytt schakt påbörjades därför i den andra änden av förundersökningsområdet för att klargöra hur långt som kabeln skulle behöva tryckas. Inga fler gravar påträffades vilket innebar att tryckningen inte behövdes göras längre än cirka 30–35 meter. Då Edsberg 96:1 ligger i anslutning till ett känt gravfält (Edsberg 95:1) så gjordes en översiktlig inventering söder om lämningen. Sammanlagt sju okända gravar påträffades, inräknat den som låg inom schaktet.

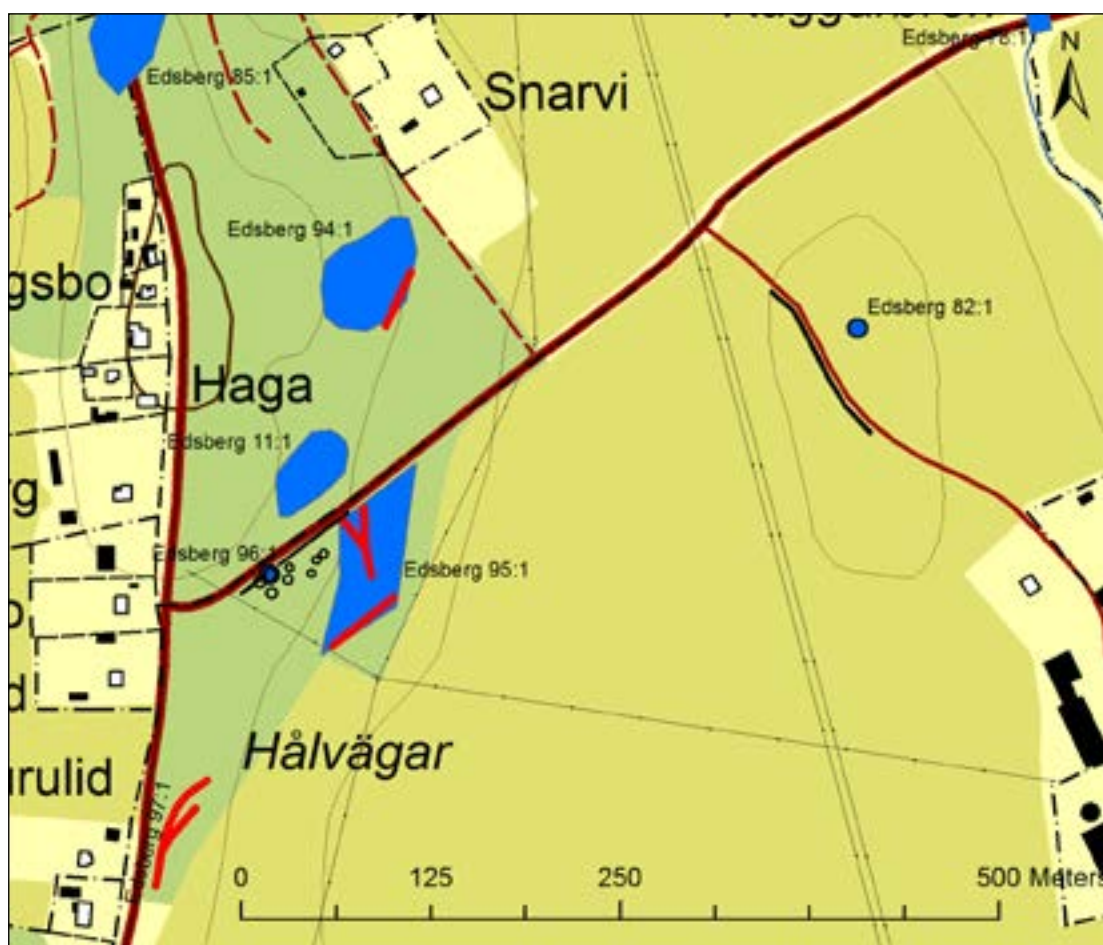
Inledning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro har Arkeologgruppen AB genomfört en förundersökning i form av schaktningsövervakning i samband med kabeldragning vid registrerade fornlämningar. Det rör sig om en gravhög; Edsberg 82:1 och en stensättning; Edsberg 96:1. Entreprenör var Eon elnät Sverige AB som också bekostar förundersökningen.

Arbetet vid gravhögen Edsberg 82:1 genomfördes den 2 juni 2015 och arbetet vid stensättningen Edsberg 96:1 genomfördes mellan den 22 och den 24 juni 2015. Då Edsberg 96:1 ligger i anslutning till ett känt gravfält (Edsberg 95:1) så gjordes en översiktlig inventering söder om lämningen.

Bakgrund och kulturmiljö

Ett flertal gravfält och stensättningar finns registrerade inom en radie om 1 kilometer från Edsberg 96:1 (Edsberg 95:1, 11:1, 94:1, 13:1, 143:1, 60:1 och 12:1). Sammantaget rör det sig om ett 50-tal kända gravar. Troligen är Edsberg 94:1, 95:1 och 11:1 tillsammans med 96:1 delar av ett och samma gravfält vilket blivit uppstyckat genom grustäkt och vägbygge.

Figur 2. Förundersökningsområdena och registrerade fornlämningar. Grav och gravfält i blått samt hålvägar i rött. Inmätta schakt och gravar i svart. Skala 1:5 000.

Trots den stora mängden gravar finns inga boplatser registrerade i närområdet. Däremot finns flera hålvägar i nära anslutning till gravfälten (95:2, 94:2, 97:1, 97:2). Ytterligare en hålväg finns registrerad 1 kilometer öster om gravfälten (Edsberg 104:1).

Högen Edsberg 82:1 ligger ensam på höjden av en flack moränrygg 300 meter öster om gravfältgruppen. Förutom gravfälten och stensättningarna i väster så är övriga lämningar från historisk tid; bland annat flera lägenhetsbebyggelser, en valvslagen stenbro och Riseberga klosterruin.

Syfte

Syftet med förundersökningen var att skapa underlag för Länsstyrelsens bedömning till att ge tillstånd att ta bort aktuella delar av fornlämningarna. Underlaget skulle minst innefatta:

- eventuell förekomst av kulturlager, deras karaktär och ålder
- eventuell förekomst av anläggningar och bedömning av deras typ, antal och ålder
- eventuellt fyndinnehåll, vilket ska inkludera en bedömning av fyndens typ, antal och ålder
- en bedömning av fornlämningarnas bevarandegrad
- en rumslig avgränsning av fornlämningarna inom exploateringsområdet
- en bedömning av vilka typer av aktiviteter som ligger bakom de kulturlager, anläggningar och fynd som påträffades vid förundersökningen.

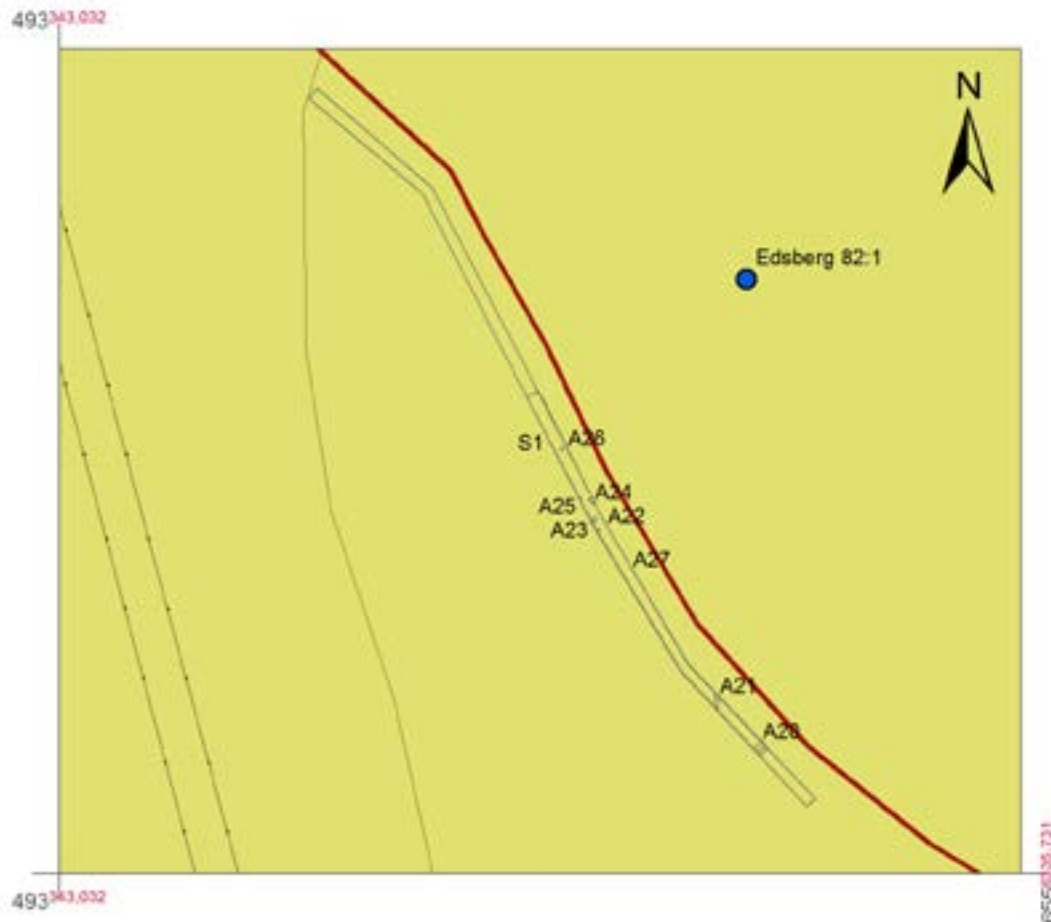
Utöver detta skulle Arkeologgruppen AB klargöra i vad mån en arkeologisk slutundersökning hade behövt utföras av aktuella delar av fornlämningarna innan bygg- och anläggningsverksamhet fick ske. Som underlag för klargörandet gjordes en bedömning av fornlämningarnas vetenskapliga kunskapsvärde.

Metod och genomförande

Undersökningen genomfördes genom skiktvis grävning med grävmaskin. Skopbredden var 0,85 meter. Djupet på schakten avgjordes av Eon elnäts angivna djup för kabeldragningen. Detta innebar att schakten utmed vägen vid Edsberg 96:1 var 1,0 meter som djupast medan schaktet i åkermarken grävdes 0,6–0,7 meter djupt. Då anläggningar påträffades högre upp i schakten gjordes uppehåll för inmätning och dokumentation innan anläggningarna grävdes bort.

Alla anläggningar och lager mättes in med GPS och digitaliserades i ArcMap. Fältdokumentation skedde skriftligt i anteckningsbok och med digitalkamera. Kamerans panoreringsfunktion användes för lodfotografering av den påträffade stensättningen (A1).

En översiktlig inventering gjordes av området söder och öster om stensättningen Edsberg 96:1. Fler stensättningar identifierades okulärt och med hjälp av en sonderingskäpp. Deras mått och placering stegades upp.

Figur 3. Förundersökningsschaktet vid Edsberg 82:1 och inmätta anläggningar. Skala 1:1 000.

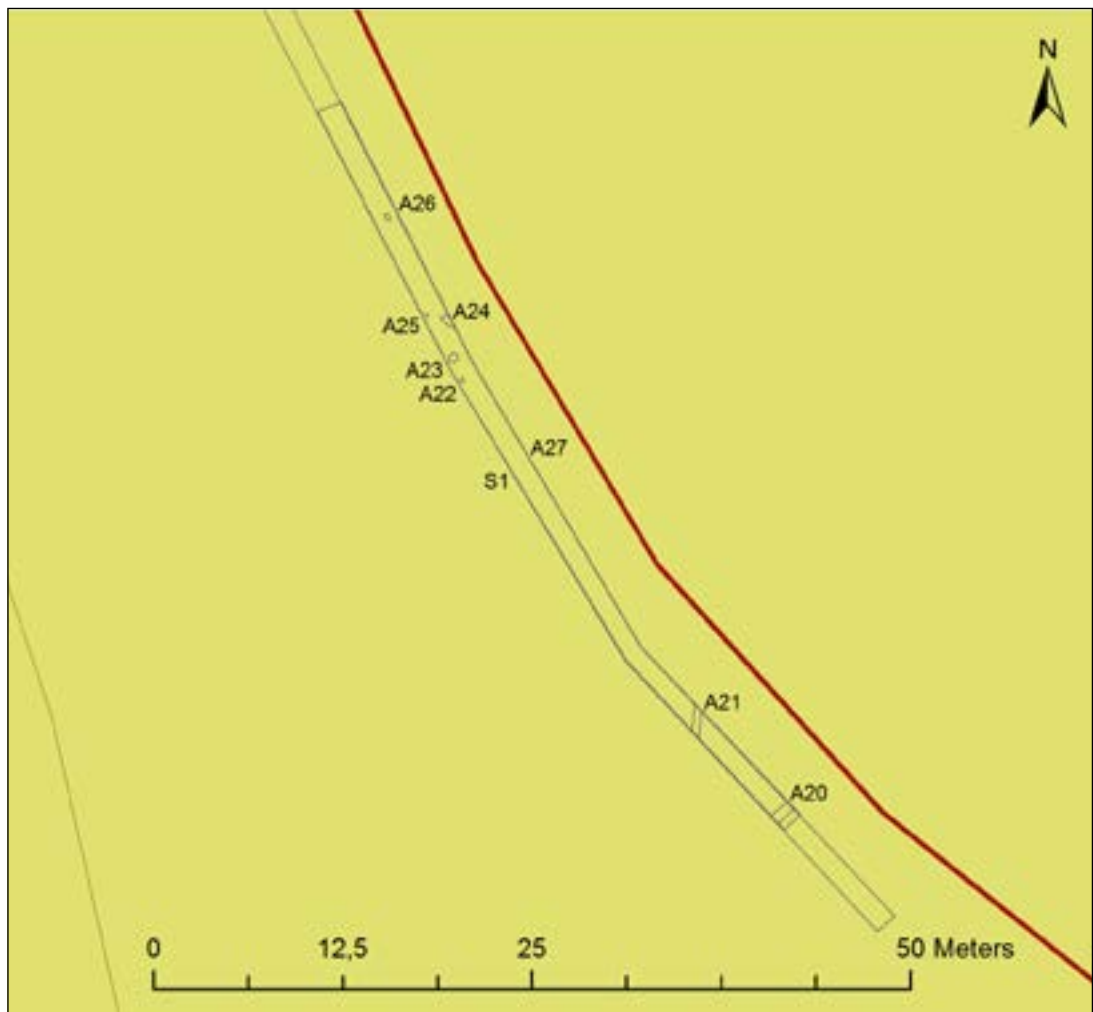
Resultat

Väster om gravhögen Edsberg 82:1

Ett 115 meter långt och 0,85 meter brett schakt grävdes i åkermark väster om infartsvägen till Kälkesta. I schaktet framkom sex anläggningar fördelat på två rännor (A20, A21), två stolphål (A22, A26), ett störhål (A25) och en nedgrävning med skärvsten (A23). Utöver anläggningarna registrerades även ett äldre odlingslager (A27) och ett större stenlyft (A24). Kol från nedgrävningen med skärvsten (A23) daterades till 2–125 e. Kr med 2 sigma. och artbestämdes till gran (se bilaga 3 och 4). Marken var i hög grad lerhaltig. Alven varierade mellan gulbeige, siltig lera och ljusbrun lera. I schaktets båda ändar gick storstenig morän upp.

Lagret A27

Under det 0,3 meter tjocka matjordslagret fanns ett lager som bestod av oskiktad grå, siltig lera med kol och ett litet inslag av bränd lera. Centralt, i botten av lagret, påträffades spridda skärvstenar. Lagret var även något mörkare centralt. Det var 55 meter långt och 0,15–0,35 meter djupt. Lagret var tjockast mellan 30 och 40 meter in i schaktet räknat från söder. I schaktväggarna noterades att lagrets båda avslut var nedgrävda, eller snarare nedplöjda, i sterilen.

Figur 4. Anläggningar och lager vid Edsberg 82:1. Skala 1:500.

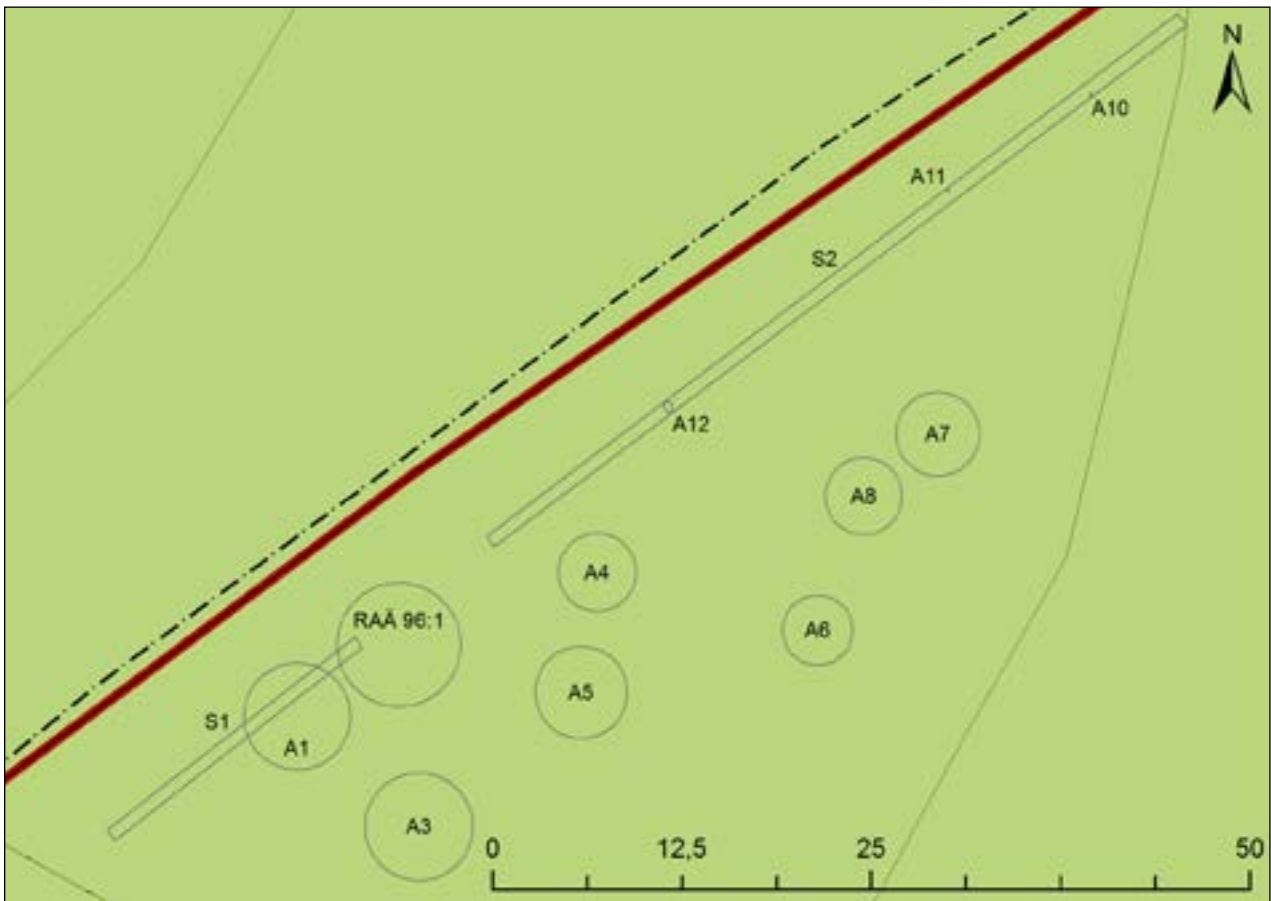

Figur 5. I förgrunden syns nedgrävningen med skärersten (A23), i bakgrunden stolphålet A22. Foto mot sydöst av Nina Balknäs.

I anslutning till stensättningen Edsberg 96:1

Schaktningsövervakning

Två schakt grävdes om 20 respektive 57 meter. Båda schakten var 0,85 meter breda. Djupet varierade från 0,2 meter till 1,0 meter i det första schaktet. Schakt 2 var 0,8 meter djupt. Alven bestod av orange, sandig morän och beige, lerig finsand.

Figur 6. Schakt och inmätta anläggningar vid Edsberg 96:1. Skala 1:1 000.

Vid schaktningen framkom en flack stensättning direkt väster om den tidigare kända graven (Edsberg 96:1) och grävningen stoppades. Efter samråd med Länsstyrelsen beslöts att kabeln skulle tryckas under den påträffade stensättningen och stensättningen Edsberg 96:1. Ett nytt schakt påbörjades därför i den andra änden av förundersökningsområdet för att klargöra hur långt som kabeln skulle behöva tryckas. Inga fler gravar påträffades vilket innebar att tryckningen inte behövdes göras längre än cirka 30–35 meter. De påträffades gravarna täcktes över och Eon tryckte kabeln under gravarna. Maxdjup på kabeln beräknades till 3,6 meter under marknivå. Vid tryckning sprutas bentonitlera in i den tryckta gången. Bentoniten tränger in i alla håligheter i marken och stabiliserar på så sätt kabeln.

Figur 7. Lødfoto över stensättningen A1. Den streckade cirkeln är gravens utbredning. Nordväst uppåt i bild. Foto av Nina Balknäs.

A1

Ur arkeologisk synvinkel finns en liten risk att leran har trängt upp i gravarna. Då bentonit är ett naturmaterial så påverkar det inte möjligheten till framtida undersökning, men det kan ha inverkan på lager och fynd i stensättningarna.

Den okända stensättning (A1) som kom fram vid schaktningen är övertorvad och var vid undersökningstillfället beväxt med en gran och lite sly. En mindre rishög låg på gravens. Den är 7 meter i diameter, medan höjden endast är 0,2 meter inklusive ett täckande 0,1 meter tjockt lager brunorange sand. Graven har bevarad kantkedja i sydväst bestående av 0,3–0,4 meter stora stenar, men i nordöst var kantkedjan störd. Innanför kantkedjan ligger en packning av rullstenar som är runt 0,1 meter stora. Ungefär 2 meter in från sydväst finns ett parti med skärviga stenar och nordöst därom en stenfri yta som var cirka 1,5 meter lång i schaktets längdriktning. Stensättningen låg på orange sand i en naturlig, svag slänt mot sydväst. I det stentomma partiet inne i graven och sydväst om kantkedjan var sanden uppblandad med sot och kol. Det stentomma partiet uppfattades som en störning, möjligen i form av plundring, men lagret under verkade kunna vara ostört och ett kolprov togs. Dateringen gav ett spretigt svar: Med 17,4 procents sannolikhet har träet brunnit mellan år 1660 och 1698 e. Kr., med 7,1 procents sannolikhet har träet brunnit så sent som 1834–1878 och med 19,9 procents sannolikhet har träet brunnit 1016 e. Kr. med 2 sigma (se bilaga 4).

Schaktningen fortsatte efter A1 några meter mot nordöst. Utmed Edsberg 96:1 kom spridda stenar som var 0,1–0,2 meter stora i orangebrun, svagt humös sand. I den sydöstra schaktväggen syntes stenar ligga i 1–2 skikt på orange sand in mot gravens mitt. Då dessa

Figur 8. Graven A2, Edsberg 96:1. Till höger i bild syns A1:s kantkedja. Foto från nordöst av Nina Balknäs.

framkom avbröts schaktningen. Schaktet gick cirka 5 meter in i graven från sydväst. Graven förefaller vara av typen med mittröse och jordmantel. Edsberg 96:1 beskrivs i Fornsök som:

”Stensättning, rund, 6 m diam och 0.2 m h. Övertorvad.
I mitten grop 1 m diam och 0.1 m dj. Avskuren av väg i NV kanten. I N delen är en ledningsstolpe. Beväxt med lövsly.”

Vid undersökningen stegades diametern till 9 meter och höjden mättes centralt till 0,4 meter. Graven var vid undersökningstillfället bevuxen med fyra granar och sly. Dessutom låg en rishög ovanpå. Inga spår av den tidigare ledningsstolpen påträffades i schaktet, men den spridda stenarna talar för att området blivit stört, antingen vid vägbygge eller ledningsdragning.

I det andra schaktet, som grävdes från nordöst, påträffades två osäkra anläggningar i form av ett störhål och ett stolphål. Utöver det noterades ett stenlyft som var fyllt med kulturlager. Dessutom fanns flera störningar i form av stolphål och stagfästen till en borttagen, luftburen elledning.

Inventering

En översiktlig inventering gjordes av området söder och öster om de två stensättningarna. Då undervegetation saknades var förutsättningarna goda för att hitta fler gravar. Ytterligare sex flacka, övertorvade stensättningar (varav två är något osäkra) identifierades okulärt och med hjälp av sondering inom en 1 000 kvadratmeter stor yta sydöst om schakten. Gravarna har rapporterats till FMIS.

Tolkning

Anläggningar och fossil åkermark väster om Edsberg 82:1

Lämningarna som påträffades i schaktet väster om Edsberg 82:1 utgör spår av två förhistoriska tidshorisonter.

Nedgrävningen med skärvsten (A23) tolkas som en urlakad kokgrop. Kol från anläggningen daterades till 2–125 e. Kr. med 2 sigma. Skärvsten fanns även som stenskoning i de två stolphålen A22 och A26, liksom i rännan A20. Dessutom fanns det spritt i botten av lager A27 söder om kokgropen A23.

En sökning i Fornsök (2015-09-04) gör gällande att det har påträffats skörbränd sten tillsammans med bränd lera och slagg i anslutning till högen Edsberg 82:1. Högen, som är 10x13 meter stor och cirka 1,5 meter hög, är inte undersökt eller daterad. Om den är samtida med anläggningarna från äldre romersk järnålder, utgör dessa möjligen spår av aktiviteter relaterade till högen. I sammanhanget ska även nämnas att det inom samma kabeldragningsprojekt har utförts en utredning i form av schaktningsövervakning vid Snarvi bytomt som ligger cirka 250 meter norr om högen. Där påträffades flera härdgropar varav kol från en av dem (A2) daterades till 235–51 f. Kr. I samma anläggning hittades även droppslag (Balknäs, rapport 2015:37 i manus).

Lager A27 överlagrade anläggningarna och tolkas som ett äldre odlingslager. Det hade en skålad form och var nedgrävt, eller snarare nedplöjt, i sterilen. De båda rännorna (A20, A21) var nedgrävda i alven och innehöll samma fyllning som odlingslagret. Därmed är rännorna samtida med odlingen och har troligen grävts för att dränera den lerhaltiga jorden. I botten av schaktet, vid det som tolkas som ett stort stenlyft (A24), fanns årderspår. Stenlyftet, som var 1,1x0,5 meter stort, kan inte ha uppkommit oavsiktligt genom åkerbruk utan blocket har flyttats från platsen efter det att odlingen upphört. Lagret var urlakat och tolkas som förhistoriskt. Troligen ligger anläggningsfasen och odlingsfasen nära i tid. Romersk järnålder var en tid med torrt och mildt klimat. Det fördelaktiga odlingsklimatet ledde till att populationen växte och nya marker togs upp som åker (Berglund1988:78).

Utöver stolphål, kokgrop och odlingslager med rännor så påträffades två störhål varav endast det ena mättes in. Det oinmätta störhålet var 0,03 meter i diameter och stören har varit nedtryckt i odlingslagret A27. Troligen är störhålet relativt recent. Det andra störhålet (A25) syntes i schaktbotten, nedtryckt i alven på 0,8 meters djup. Det var rektangulärt i formen och 0,15 meter stort. Fyllningen skiljde sig från den i övriga anläggningar i det att den bestod av kompakt, ljusgråbrun finsand. Möjligen kommer finsanden från ett bortodlat toppskikt som varit markyta under anläggningsfasen.

Anläggningarna väster om gravhögen Edsberg 82:1 är väl bevarade. Det överlagrande, fossila odlingslagret har dock plöjt upp översta delen av anläggningarna tillsammans med det dåvarande markskiktet. Den lerhaltiga jorden ger bra bevarandeförhållanden även om kontexten är borta för de eventuella fynd som kan påträffas i det fossila odlingslagret. Sambanden med skärvsten i anläggningar och i anslutning till gravhögen, liksom med slagg vid gravhögen och i en anläggning i Snarvi 250 meter norrut som har närliggande datering talar för att det finns möjlighet att undersöka en miljö från romersk järnålder som kan innefatta boplatser, järnhantering och odling samt eventuellt även en stor samtida gravhög.

Gravläggningar och aktiviteter vid stensättningen Edsberg 96:1

Som nämndes i avsnittet om bakgrund och kulturmiljö på sidan 5 så har förmodligen Edsberg 96:1 och A1 tillsammans med de nyinventerade stensättningarna varit del av ett större sammanhängande gravfält bestående av Edsberg 11:1, 94:1 och 95:1.

Den osäkra dateringen (19,9 procents sannolikhet) från stensättningen A1 till 1016 e.Kr. kan vara från gravläggningen. Vedartsanalysen gav vid handen att kolet kom från ek (se bilaga 3 och 4), . Dateringen kan även vara ett resultat av plundring eller sekundärt, möjligen rituellt, bruk av graven som hör samman med skärvstenarna bredvid den stentomma ytan. Något som talar för att kolet snarare daterar ett återbruk i någon form är den flacka gravformen med vällagda stenar som är typisk för äldre järnålder.

Schakt 2 innehöll kulturlagerrester i form av gråbrun, sotig sand bevarad i stenlyft, som tunna bevarade bottenlinser och i osäkra stolp- och störhål. Kulturlagerresterna talar för att någon form av aktiviteter har utförts på platsen. En rimlig tolkning är att dessa aktiviteter är samtida med, och relaterade till, bruket och konstruerandet av gravarna.

Vid stensättningen Edsberg 96:1 har flera ostörda gravar påträffats. Dessa gravar är del av en större gravfältsmiljö som i stort är välbevarad, även om grustäkt har förstört delar av Edsberg 11:1.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med förundersökningen var att skapa underlag för Länsstyrelsens bedömning av att ge tillstånd till att ta bort aktuella delar av fornlämningarna. Utöver detta skulle Arkeologgruppen AB klargöra i vad mån en arkeologisk slutundersökning hade behövt utföras av aktuell del av fornlämningarna innan bygg- och anläggningsverksamhet fick ske. Som underlag för klargörandet gjordes en bedömning av fornlämningarnas vetenskapliga kunskapsvärde. Då stensättningen A1 påträffades inom schakt 1 avbröts grävningen eftersom en schaktdragning på platsen skulle innebära att en grav skulle förstöras. Länsstyrelsen kontaktades och beslut togs i samråd med entreprenören om att trycka kabeln under gravarna A1 och Edsberg 96:1. I övrigt fann Arkeologgruppen AB inga hinder för kabeldragning efter att de påträffade lämningarna dokumenterats. I och med färdigställandet av denna rapport anser Arkeologgruppen AB att syftet med förundersökningen är uppfyllt.

Referenser

Tryckta källor

Berglund, B. E. 1991. The Roman Iron Age landscape. I: Berglund, B. E. (red.) *The cultural landscape during 6000 years in southern Sweden – the Ystad Project*. Ecological Bullentins No. 41.

Otryckta källor

I manus

Balknäs, N. 2015. Arkeologisk utredning i form av schaktningsövervakning. *Ledningsdragningar vid bebyggda bytomter i Fiskinge, Menigasker och Via*. Delrapport från Askers socken, Örebro kommun, Närke. Arkeologgruppen AB delrapport 2015:37.

Digitala källor

Fornsök 2015-09-04

Administrativa uppgifter

Landskap: Närke
Län: Örebro län
Kommun: Lekebergs kommun
Socken: Edsbergs socken
Fastighet: Åkerby 3:3

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2015_10
Länsstyrelsens diarienummer: 431-877-2015
Projektnr: 2015_10
Fornlämningsnr: Edsberg 82:1, Edsberg 96:1

Projektledning:
Leif Karlenby, Nina Balknäs

Personal:
Nina Balknäs

Undersökningstid: 2015-06-02 till 2015-06-24

Exploateringsyta: Edsberg 96:1 271 m²
Edsberg 82:1 281 m²

Undersökt yta: Edsberg 96:1 74 m², 77 löpmeter
Edsberg 82:1 172 m², 115 löpmeter

Läge: Edsberg 96:1 X - 6556235 Y - 493030
Edsberg 82:1 X - 6556345 Y - 493375

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

—

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Inga fynd omhändertogs.

Bilaga 1. Schakttabell

Edsberg 82:1

Schakt	Mått/m	Djup/m	Anl	Beskrivning
1	115x0,85	0,6-0,7	A20-A27	0,4 m matjord (åkermark) <0,35 m grå siltig lera med inslag av kol och enstaka bränd lera (A27) 0,3 m gulbeige siltig lera (alv). I båda ändar av schaktet är alven stenig pga ytligare berggrund

Edsberg 96:1

Schakt	Mått/m	Djup/m	Anl	Beskrivning
1	20x0,85	0,2-1,0	A1, A2	0,2 m förna 0,2 m påförd orangebrun sand 0,2 m äldre markhorisont av gråbrun sand tonad övergång till 0,2 m orange sand (alv)
2	57	0,8	A10-A12	0,2 m förna 0,2 m brungrått urlakningsskikt 0,05-0,2 m brunorange sandig morän med sten >0,3 m stora 0,1 m gulbeige lerig finsand V om den djupa hålvägen fanns påförda massor, de tunnar ut och är helt bort 7 m in från V I V övergick botten till orange sand med ett litet inslag av småsten.

Bilaga 2. Anläggningstabell

Edberg 82:1

Anl	Typ	Beskrivning	Övrigt
20	Ränna	br 0,7 m, dj 0,2 m toppmått 0,55 m fyllning av grå lera med enstaka skörbrända stenar 0,1 m stora och lite bränd lera Nedgrävd i alven, under A27	
21	Ränna	br 0,4 m, dj 0,25 m fyllning av grå lera med inslag av kol	
22	Stolphål med stenskoning	0,45 m i diameter, 0,2 m dj toppmått 0,5 m fyllning av sten 0,05-0,1 m stora i grå lera med ett litet kolinslag Nedgrävd i alven, under A27	
23	Nedgrävning med skärvsten/kokgrop	0,6x0,5 m, dj 0,3 m toppmått 0,5 m fyllning av skärvsten 0,1 m stora i grå lera med ett litet kolinslag	PK
24	Stenlyft?	1,1x0,5 m (forts in i Ö schaktväggen), dj 0,1 m toppmått 0,5 m? spetsig botten fyllning av grå lera med ett litet kolinslag	
25	Störhål	Rektangulärt 0,15x0,15 m dj 0,15 m toppmått 0,8 m Fyllning av kompakt ljus gråbrun finsand, i alven	
26	Stolphål?	0,4x0,5 m, toppmått 0,4 m, fortfarande synl i schaktbotten på 0,6 m fyllning av grå lera med ett litet kolinslag med ca 30% skärvsten 0,05-0,2 m stora	
27	Lager (äldre odlingslager)	55 m långt nedskuret i alven 0,35 m som tjockast grå lera med litet inslag av kol och ännu färre bitar bränd lera	N om A21 spridd skärvsten i botten av lagret Årderispår S om A24

Edsberg 96:

Anl	Typ	Beskrivning	Övrigt
1	Flack stensättning	<p>7 m i diameter</p> <p>Höjd 0,1 m</p> <p>Synlig kantkedja i S bestående av sten 0,3-0,4 m stora.</p> <p>Övertorvad, beväxt med en gran och lite sly. En mindre rishög låg på graven.</p> <p>I schaktet:</p> <p>Kantkedja av stenar 0,3-0,4 m stora. Fylld med rullstenar 0,05-0,2 m stora, de flesta runt 0,1 m.</p> <p>Ca 2 m in från SV finns ett parti med skärvigastenar. Ca 1 m NÖ därom en stenfri yta på ca 1,5, m. NÖ därom mer stenpackning och slutligen kantkedja som är störd i NÖ. Stenpackningen var täckt av brunorange sand, ca 0,1 m tjockt. V om kantkedjan och i det stentomma partiet var sanden uppblandad med sot och kol. Stenarna låg på orange sand i en naturlig svag slänt mot SV.</p>	PK togs i S schaktkanten i det stenfria partiet.
2	Stensättning	<p>Välvd.</p> <p>Bevuxen med 4 granar och lite sly. En rishög låg på graven.</p> <p>Den tidigare nämnda ledningsstolpen borttagen.</p> <p>I schaktet:</p> <p>Spridda stenar 0,2-0,3 m, stört av vägbygge. I S schaktväggen syntes stenar i 1-2 skikt under en 0,2 m tjock fyllning av orangebrun, svagt humös sand. Stenarna låg på brunorange sand. Ej helt framtagen i schaktet mot NÖ.</p> <p>Fyllningen börjar direkt NÖ om A1.</p> <p>Schaktet stoppades ca 5 m in i graven från SV.</p>	RAÄ 96:1

Anl	Typ	Beskrivning	Övrigt
3	Stensättning	7 m i diameter höjd 0,2 m övertorvad, bevuxen med granar. En stubbe och granris ovanpå. Sonderad, sten ca 0,2 m ned.	Ej undersökt
4	Stensättning	4 m i diameter, höjd 0,1 m otydlig övertorvad sonderad, sten ytligt	Ej undersökt
5	Stensättning	5 m i diameter 0,2 m hög övertorvad bevuxen med gran sonderad, sten 1 m stor grop centralt 0,1 m djup	Ej undersökt
6	Stensättning?	4 m i diameter, 0,1 m hög övertorvad och bevuxen med gran inga synliga stenar otydlig sonderad, sten	Ej undersökt
7	Stensättning	4 m i diameter, 0,2 m hög övertorvad bevuxen med gran sonderad, sten	Ej undersökt
8	Stensättning?	4 m i diameter, 0,1 m hög mycket otydlig övertorvad i N delen en grop 1 m stor 0,2 m djup med en vall N därom, trolig rotvälta inga synliga stenar sonderad, sten S om rotvälтан	Ej undersökt
9	Numret utgår		

Anl	Typ	Beskrivning	Övrigt
10	Störhål?	0,2 m i diameter 0,15 m djup toppmått 0,6 m fyllning av gråbrun sotig sand	V om A10 fanns en sotig lins 0,01-0,03 m tjock, som fortsatte ca 4 m västerut I höjd med den V hålvägen fanns en liknande fläck som A10, dock alltför osäker för att dokumenteras
11	Stolphål?	0,2 m i diameter, djup 0,08 m fyllning av sotig gråbrun sand med inslag av kol. Toppmått 0,65 m	Schaktbotten störd i S, V, N
12	Lagerrest i stenlyft	0,8x0,7 m, djup 0,08 m, fyllning av gråbrun sand med ett litet inslag av kol, toppmått 0,3 m	

Bilaga 3. Vedartsanalys

Ulf Strucke

Analysprotokoll

Landskap: Närke

Socken: Edsberg

Fastighet: Kälkesta

RAÄ nr:

AnalysId: 12530

Anläggning: A23 Härd

Provnr:

Vikt (g): 0,1

Analyserad vikt (g): 0,1

Fragment: 3

Analyserat antal: 3

Art: Gran

Antal: 3

Material: Träkol

Kommentar: Stam

Analysprotokoll

Landskap: Närke

Socken: Edsberg

Fastighet: Åkerby 3:3

RAÄ nr: I anslutning till Edsberg 96:1

Analysld: 12531

Anläggning: A1 Stensättning

Provnr:

Vikt (g): 0,1

Analyserad vikt (g): 0,1

Fragment: 32

Analyserat antal: 32

Art: Ek

Antal: 2

Material: Träkol

Kommentar: Vald för datering

Art: Växtdelar (träd/buskar)

Antal: 30

Material: Förkolnade

Kommentar: Granbarr

Bilaga 4. ¹⁴C-analys

ICA

International Chemical Analysis Inc.

1951 NW 7th Ave

STE 300

Miami, FL U.S.A 33136

Summary of Ages

Submitter Name: Nina Balknas

Company Name: Arkeolognippen

Address: Drottningatan 11 SE _702 10 0 rebro Sweden

Date Submitted: July 28, 2015   **Date Reported:** August 17, 2015

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age	C13/C12
15C/0723	Kal A23	Charcoal	AAA	1950 +/- 30 BP	Cal 21 - 11 BC (2.6%) Cal 2 - 125 AD (92.8%)	-25.0 o/oo
15C/0724	Eds 96:1	Charcoal	AAA	172 +/- 30 BP	Cal 1660 - 1698 AD (17.4%) Cal 1834 - 1878 AD (7.1%) Cal 1016 AD (19.9%)	-22.3 o/oo

- Calibrated ages are attained using INTCAL13: **IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP.** *Paula J Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J Warren Beck, Paul G Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E Buck, Hai Cheng, R Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M Grootes, Thomas P Guilderson, Hafliði Hafliðason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J Heaton, Dirk L Hoffmann, Alan G Hogg, Konrad A Hughen, K Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W Manning, Mu Niu, Ron W Reimer, David A Richards, E Marian Scott, John R Southon, Richard A Staff, Christian S M Turney, Johannes van der Plicht.* **Radiocarbon 55(4), Pages 1869-1887.**
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

